

Itinerari de s'Hort d'en Metge

Aquest itinerari transcorre per les finques públiques de s'Hort d'en Metge, Can Biga i Can Parra, en el Parc Natural de Mondragó.

Ens permetrà veure des de les dunes de la platja de s'Amarador fins a les típiques terres agrícoles de l'interior, i conèixer les espècies que hi viuen.

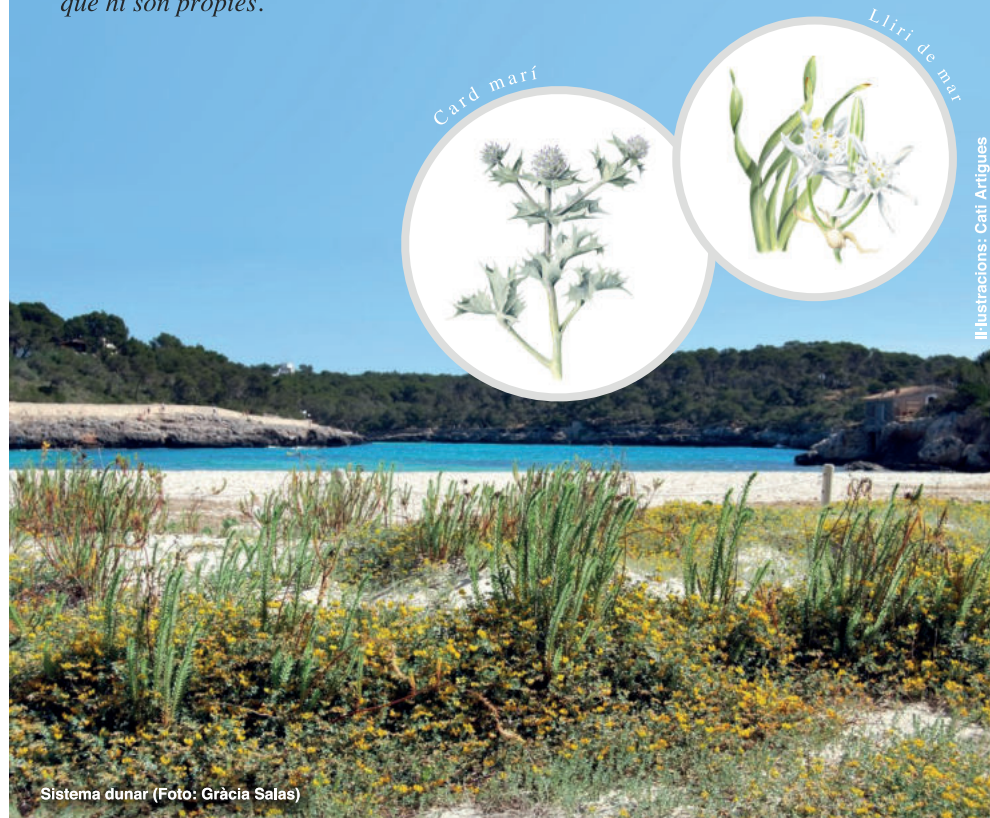
A més a més, podrem descobrir un divers patrimoni etnològic, com sínies, safarejos i barraques, testimoni del tipus de vida dels nostres avantpassats.

Dificultat: baixa.
Distància per recórrer: 1.164 m.
Durada: 35 min.

1. EL SISTEMA DUNAR DE S'AMARADOR

Començam el nostre itinerari darrera la platja de s'Amarador, a la banda més atracada al passeig litoral que va cap a ses Fonts de n'Alis. Abans de posar-nos a caminar, **val la pena entretenir-se a conèixer la flora de les dunes**. Hi podem veure, entre d'altres, el margall de platja (*Elymus farctus*), una espècie de gramínia que amb els seus rizomes subterranis ajuda a fixar la duna, el card marí (*Eryngium maritimum*), de fulles punxegudes i flors de color blau metàl·lic, i el lliri de mar (*Pancratium maritimum*), de flor blanca i vistosa a l'estiu. La vegetació es caracteritza per estar adaptada a un substrat mòbil, molt àrid i pobre en nutrients. Per això, necessita tenir unes arrels profundes.

Per tal de protegir i conservar aquest hàbitat, des de fa uns anys l'equip de gestió del Parc Natural ha instal·lat un tancament dissuasori amb pals i cordes. Aquesta actuació ha permès anar recuperant de mica en mica les dunes així com les espècies que hi són pròpies.

Sistema dunar (Foto: Gràcia Salas)

2. SAFAREIG I SÍNIA

Safareig i sínia (Foto: Gràcia Salas)

Després d'haver fet tan sols unes poques passes, ens topam amb el **primer punt d'interès de l'itinerari, el safareig i la sínia de s'Hort d'en Metge**, dos elements etnològics recuperats l'any 2014.

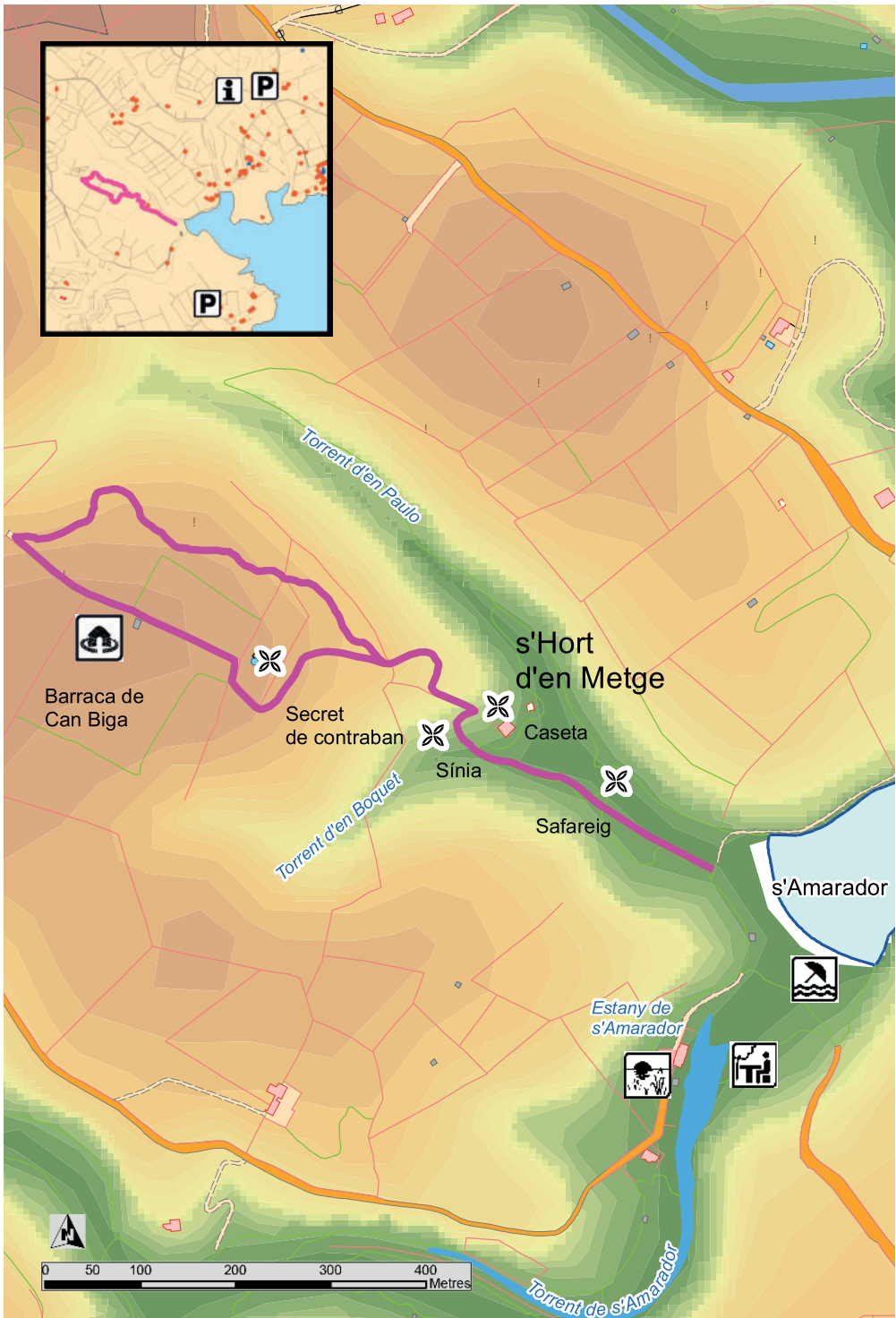
Un safareig és una construcció creada per emmagatzemar l'aigua de pluja i utilitzada per al reg de cultius. Sol tenir una forma rectangular i ser de mitjanens o grans dimensions. A causa de les escasses precipitacions i de la inexistència de cursos d'aigua permanents, es va cercar una forma alternativa per aconseguir aigua. Així doncs, van sorgir les sínies, que funcionaven com un rellotge, mitjançant un sistema d'engranatges que permetia extreure l'aigua del subsòl amb l'ajuda d'un animal de càrrega, que normalment era una bística.

És sabut que aquestes infraestructures hidràuliques foren impulsades en l'època musulmana, però desconeixem el moment exacte de la seva construcció en aquest indret. De ben segur, però, que aquest lloc era aprofitat per proveir-se d'aigua des de fa molts d'anys, doncs qualche vegada s'hi han trobat escampats per terra trossets de ceràmica antiga. Entre els fragments hi ha trossos d'àmfores, gerres, escudelles i altres tipus de recipients, alguns de púnics i romans. Això fa pensar que aquesta zona fou emprada en el passat com a punt d'abastiment d'aigua i alhora d'intercanvis comercials.

Si ens desviam un moment del camí, podrem veure part damunt la paret seca situada a l'esquerra una antiga canal d'aigua recentment recuperada. El nivell freàtic a poca fondària permetia el cultiu de regadiu en aquestes terres.

Fa uns anys, per tal de recuperar la fisonomia agrícola d'aquesta finca s'hi plantaren alguns arbres fruiters, com magraners, codonyers o pruneres.

Antigament, les basses i safarejos eren emprats com abeuradors per al ramat i per regar els conreus. Avui en dia, aquests punts d'aigua dolça són molt importants per a la conservació de determinades espècies silvestres i són zones amb una elevada biodiversitat associada: invertebrats aquàtics, carnívors com la geneta (*Genetta genetta*) i el mart (*Martes martes*), o aus típiques de conreus com el sebellí (*Burhinus oedicnemus*), la cucullada (*Galerida theklae*) i l'enganapastors (*Caprimulgus europaeus*) en són alguns exemples d'espècies que es beneficien d'aquests hàbitats.

3. CALÀPET

Per la importància d'aquests indrets com a lloc de cria i refugi del calàpet (*Bufo balearicus*) farem esment especial en aquesta espècie d'amfibi, de pell rugosa i de color verdós amb taques més fosques. El calàpet, com tots els amfibis, necessita aigua per reproduir-se, i aprofita els punts d'aigua dolça presents a zones localitzades del Parc per dipositar els ous i desenvolupar les fases larvàries.

L'activitat dels calàpets és principalment nocturna. Quan el sol és post, surten dels seus amagatalls: de davall les pedres, de dins les parets seques o d'entre la vegetació. S'alimenten d'insectes, de manera que són molt útils per a l'agricultura.

Una de les amenaces més greus que pateix el calàpet a les nostres illes és la pèrdua de l'hàbitat de reproducció. Per això, la restauració de construccions hídriques antròpiques com els safarejos no només té l'objectiu de conservar el patrimoni etnològic, sinó també el d'afavorir espècies protegides com el calàpet.

Calàpet (Foto: Samuel Pinya)

4. LA GARRIGA I UN PETIT REDOL D'ALZINAR

Garriga (Foto: Gràcia Salas)

Deixam enrera s'Hort d'en Metge per entrar dins la garriga, dominada per l'ullastre (*Olea europaea* var. *sylvestris*) acompanyat per la savina (*Juniperus phoenicea*) i el pi blanc (*Pinus halepensis*).

Un dels arbusts que destaca en aquesta zona és la garlanda (*Lavandula dentata*). És fàcil de reconèixer per les seves fulles amb els marges dentats i per una una inflorescència de color violeta en forma d'espiga, que es pot veure des de l'hivern fins a l'estiu. Les flors blanques de l'estepa llimonenca (*Cistus monspeliensis*), una cistàcia de fulles aferradisses, segur que a primavera no ens passaran desapercebudes.

També hi podem trobar algunes espècies d'un dels grups de plantes més emblemàtics, les orquídies, més petites però no per això menys interessants. Hi són especialment freqüents les caputxines (*Anacamptis pyramidalis*) i les mosques negres (*Ophrys fusca*).

Aquest lloc, com que és un poc més ombrívol i humit, destaca per ser un dels pocs indrets de Mondragó on s'hi troben vestigis d'un antic alzinar. Aquest fet possibilita que hi puguin créixer espècies més pròpies de llocs ombrívols, com el pa porcí (*Cyclamen balearicum*), el cirerer de Betlem (*Ruscus aculeatus*), o el xuclamel (*Lonicera implexa*).

Cucullada (*Galerida teklae*), auell de garriga

Il·lustració: Catí Artigues

5. ROTES, ROTERS I BARRAQUES

Barraca de roter (Foto: Gràcia Salas)

Camp de conreu (Foto: Gràcia Salas)

Sortim de la garriga i, just a l'enfront, ens toparem amb una imatge típica del Parc Natural de Mondragó: els camps de conreu amb arbres de secà (garrovers, ametllers i figueres).

A la finca pública de Can Biga, davant la barraca de pedres, hi ha una taula que ens pot servir per fer una aturada per berenar. Les barraques de roter són petites construccions de pedra seca. Aquesta és de planta rectangular, de doble llargària que amplària, i té el sostre de bigues. La meitat de la barraca estava destinada a dormitori i l'altra meitat es feia servir d'estable per a les bísties. A un racó hi solia haver una foganya i algun armari dins la mateixa paret.

Existeix també una altra tipologia de barraca de roter, la de curucull, de planta quadrada i cúpula exteriorment cònica, formada mitjançant cercols de trossos de lloses i terra o grava per damunt.

Aquí asseguts podem recordar una època en què Mallorca fou una illa pobre i d'escassos recursos, en la qual l'agricultura i el treball en el camp constituïen l'activitat productiva predominant, dedicada bàsicament a la producció cerealística i al cultiu d'arbres de secà.

La major part de la població treballava al camp, a jornal i en una agricultura de subsistència. Aquesta situació va provocar que es posassin en cultiu noves terres, fins aleshores no explotades agrícolament. Per això, s'havia de "rompre" (roturar) la terra. D'aquí sorgeix la paraula i el significat de rota.

La rota era una parcel·la de garriga, generalment amb una extensió d'una quarterada (0,71031 ha), d'escassa productivitat i depenent d'una possessió. Solia ser de terra prima i allunyada de les cases. Els roters eren conradors que rebien una part de garriga o altres terres ermes amb la condició d'eixermar-la, conrar-la i pagar una renda al senyor o amo de la possessió, part que es coneix com a deume.

Després de l'aturada seguirem pel camí per on veníem, que fa un petit revolt cap a la dreta, per enllaçar novament amb la primera part de l'itinerari. Amb l'ajuda de les indicacions, el camí no té pèrdua. En poc temps tornarem ser a la platja de s'Amarador. Segur que si és estiu, amb ganes de fer un capfíco.

Foto: Gràcia Salas